

tussen Duin & Dijk

Themanummer Boerderijen

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 3 extra ● 2004

Vlinders

● Landkaartje, eerste generatie, voorjaar. Foto: Bert Pijs.

Boerenerven zijn in het relatief kale polderland vaak oases voor vlinders. De zwervers zullen graag de beschutting van de erfbeplanting opzoeken en bijtanken in de tuin, waar volop bloeiende planten aanwezig zijn.

In mei en begin juni is de atalanta een regelmatige gast en in augustus zie je er ook de andere 'schoenlappers' dagpauwoog en kleine vos. De laatste jaren is de gehakkelde aurelia aan een opmars bezig. Kwam deze soort vroeger voornamelijk voor onder de lijn Haarlem - Nijmegen, tegenwoordig is de vlinder ook in heel Noord-Holland aan te treffen. Wel is hij gebonden aan opgaande begroeiing, dus bomen en struiken. In het open gebied heeft hij geen leefgebied. De waardplant, de plant waar de rups op is gespecialiseerd, is grote brandnetel, maar ook hop. De rupsen leven niet in grote groepen bijeen, zoals die van de kleine vos en de dagpauwoog, maar solitair. De gehakkelde aurelia overwintert als

vlinder, bijvoorbeeld onder een stapel hout of in een holle boom. In het vroege voorjaar verschijnt hij weer en plant zich voort. In de zomer vliegen de nieuwe vlinders. Tot in november is de vlinder nog te zien als het maar zonnig weer is en niet te koud.

Het landkaartje, ook een soort die is gebonden aan bomen en struiken, overwintert als pop. In april komen de eerste tevoorschijn, mooi oranje gekleurd met donkere tekening. Deze planten zich voort en zorgen voor een tweede generatie vanaf half juni. Deze zijn zwart gekleurd met een witte baan over de vleugels. Deze verschillende kleuren ontstaan onder invloed van de temperatuur en de hoeveelheid

licht die de rupsen, maar vooral de poppen ondervinden. Grote brandnetel is ook waardplant voor de rupsen van het landkaartje. De eitjes worden in strengen onderaan het blad afgezet en de rupsen leven dan ook met enige tientallen bijeen. Ze zijn bruinzwart van kleur en 'gestekeld'. Ook het landkaartje is een soort die de laatste decennia vooruit is gegaan. Rond 1940 kwam de soort nog niet in Nederland voor, inmiddels is het een vaste gast in het hele land.

In het Noord-Hollandse polderland kunnen we twee soorten blauwtjes regelmatig tegenkomen. Het icarusblauwtje is een vlinder van bloemrijke bermen en graslanden. Deze vlinder is gebonden aan rolklaver, moerasrolklaver of kleine klaver. De andere soort is het boomblauwtje en die zie je juist rond de boerderij en in tuinen.

Het boomblauwtje, een klein blauw vlindertje, is gebonden aan bomen en struiken. Op klimop, hulst, vuil-

op het erf

● Landkaartje, tweede generatie, zomer. Foto: Bert Pijs.

● Boomblauwtje.
Foto: Archief Vlinderstichting.

boom (sporkhout) en allerlei andere planten worden de eitjes afgezet en daarop leven de rupsen. Regelmatig zie je de mannetjes op een meter of twee langs de struiken vliegen op zoek naar vrouwtjes. De vrouwtjes, die een zwarte rand langs de vleugels hebben, kun je zien drinken op allerlei bloeiende planten en ook bezig zien met het

afzetten van de eitjes. De rupsen leven van de bloemknoppen van de plant en verpoppen onder de grond, vaak in een mierennest. De rupsen scheiden een zoete stof af, die door de mieren heerlijk wordt gevonden. De eerste boomblauwtjes zie je al in april, de tweede generatie vliegt in juli en augustus. Ook in september zie je ze soms nog vliegen.

Waarnemingen van dagvlinders en libellen zijn welkom bij de Vlinderstichting. Naast het verspreidingsonderzoek, waarbij wordt bijgehouden welke soorten waar voorkomen is er ook een Meetnet dagvlinders en een Meetnet libellen. Hierin worden vaste routes van april tot en met september wekelijks geteld. Hierdoor krijgen we een beeld van de voor- en achteruitgang van vlinders en libellen.
Meer info: www.vlinderstichting.nl of 0317 467346.

De Vlinderstichting
Postbus 506
6700 AM Wageningen

● Foto: André Abtroot.

Groot takmos

Groot takmos *Ramalina fraxinea* is één van de grootste korstmossen in Nederland. Hij komt vooral voor op oude iepen bij boerderijen of langs wegen in West-Friesland, de Zijpe en Groningen. Het is een Rode Lijst-soort die in de 20e eeuw sterk achteruit is gegaan door de luchtvervuiling. In tegenstelling tot veel andere korstmossen is de soort recent niet toegenomen. Hetzelfde geldt voor een paar andere korstmossen waar het groot takmos vaak mee samengroeit, namelijk fors rijpmos *Physconia distorta* en olijf-schildmos *Parmelia acetabulum*. Wat deze soorten zeker parten speelt is de voortgaande kap van oude iepen wegens de iepenziekte, wat tot een verschraling van de natuurlijke omgeving van boerderijen heeft geleid.

André Abtroot